

Maak het inzichtelijk

Tekst: Egbert Jonkheer
Foto's: Cumela Communicatie

**BODEMSPARENDE TECHNIEKEN ZAAK
VAN LOONWERKER ÉN KLANT**

Dat bodemverdichting de boer opbrengst kost, daarover is iedereen het wel eens, maar hoe krijg je de klant zover dat hij betaalt voor bodemsparende technieken? In het project Bodemverdichting Gelderland stond die vraag centraal. De eerste stap: maak kosten en opbrengsten inzichtelijk.

**'NATUURLIJK
PROBEER JE
INVESTeringen
DOOR TE BEREKENEN,
MAAR HET MAAKT EEN
GROOT VERSCHIL OF
ER GELD WORDT
VERDIEND IN EEN
SECTOR OF NIET'**

Bij een gemiddelde maïs- of graslanddemonstratie moet je tegenwoordig oppassen dat je niet in een profielkuil valt. Aan de aandacht voor de bodem ligt het dan ook niet. Toch blijkt het voor loonwerkers keer op keer lastig om de meerkosten van bodemsparende technieken door te berekenen. Of ze doen daar niet eens een poging toe, signaleert Gerben Zijlstra, beleidsmedewerker bodem bij Cumela. "We zien dat loonwerkers investeren, vaak met het argument 'om zich te onderscheiden'. Helaas is er maar een beperkte groep die erin slaagt om het verhaal breder te trekken en hun klanten mee te nemen in het grotere verhaal. En dat is wel nodig om het probleem van ondergrondverdichting te tackelen en investeringen rendabel te maken." Het is in een notendop de achtergrond van een drie jaar durend project, waarin het Centrum voor Landbouw en Milieu, Cumela, Countus en drie loonwerkers in Gelderland zich verdiepten in de problematiek. Accountantskantoor Countus rekende voor het project door wat bodemverdichting de boer kost (zie kader) en maakte ook de kosten van investeringen in bodemsparende technieken inzichtelijk. Daarbij gaat het om zaken

als drukwisselsystemen, lichtere machines, sleepslangen, het gebruik van vroegere rassen en vaste rijpaden. Goed om daar weer eens bij stil te staan, vinden de deelnemende loonwerkers.

PERCEELSVERBETERING

Eén van de deelnemers was Maarten Dekkers, van het gelijknamige loonbedrijf in Maasbommel. Het bedrijf stootte afgelopen jaar zijn agrarische activiteiten grotendeels af, maar Dekker kent de problematiek als geen ander. "Natuurlijk probeer je investeringen door te berekenen, maar het maakt een groot verschil of er geld wordt verdiend in een sector of niet. Op dit moment hebben melkveehouders te maken met lage marges en letten ze goed op hun uitgaven. Dan moeten ook investeringen in de bodem even wachten als ze niet strikt noodzakelijk zijn. Bij ons in het gebied is er vooral veel aandacht voor perceelsverbetering, om zo beter voorbereid te zijn op weersextremen. Egaliseren, draineren, dat soort zaken wordt als eerste opgepakt. Ook dat ligt echter even stil nu de melkprijs laag is." Het precieze effect van bodemsparende maatregelen

gelen verschilt volgens hem heel erg van gebied tot gebied. "Wij zitten hier op de klei en daar vallen de gevolgen van verdichting vaak mee, omdat klei van nature herstellend vermogen heeft. Natuurlijk moet je het rijden van sporen zoveel mogelijk voorkomen, maar storende lagen in de ondergrond treden hier niet zo snel op."

'MET EIGEN OGEN ZIEN'

Volgens Dekker is het in de akkerbouw gemakkelijker om klanten mee te krijgen in nieuwe technieken die de bodem sparen, vooral in veel opbrengende gewassen zoals aardappelen en bloembollen. Bij melkveehouders is het belangrijk dat ze de effecten van bepaalde maatregelen met eigen ogen zien. "Dan is er ook echt wel wat mogelijk in het berekenen van een meerprijs, maar je moet wel eerst je nek uitsteken. Zo is dat gegaan met drukwisselsystemen, met sleepslangen en ook met het inzetten van rupsdumpers. Wij waren één van de eersten die rupsdumpers gebruikten in de maïsogst. In het begin wilde niemand dat, vervolgens kwamen er wat natte seizoenen en zagen mensen dat je op netjes geoogste percelen zomaar vijf ton meeropbrengst haalt ten opzichte van kapotgereden percelen. Daarna werd het steeds gemakkelijker om klanten mee te krijgen." Toch blijft het in tijden met slechte melkprijzen lastig om meerprijzen overeind te houden, want 'een ander kan het goedkoper'. Dekkers ziet het zo: de grotere melkveehouders zijn wel gevoelig voor argumenten en het voorrekenen van de voordelen. "Grosso modo blijft het echter toch steggen om de laatste tientjes per hectare. Het is één van de redenen waarom we zijn gestopt met het agrarische werk."

BEWEZEN TECHNIEK

Een andere deelnemer aan het project, loonbedrijf Van Hal uit Voorst, werkt ook al jaren actief aan het voorkomen van verdichting. Volgens algemeen directeur Erik Morssink is dat een keuze waarvan klanten de waarde inzien en waarvoor ze ook wel willen betalen. "Als je investeert in brede

Bij bijeenkomsten over de bodem moet je tegenwoordig uitkijken niet in een profielkuil te vallen.

banden, drukwisselsystemen of andere bodemsparende technieken moet dat ergens terugkomen in de tarieven. Wij zitten zeker niet aan de onderkant en toch komen mensen bij ons terug. Het is een filosofie, een bepaalde strategie, waar we klanten zoveel mogelijk in mee proberen te nemen. We investeren in goede, bewezen technieken. Liever betalen we bij de aanschaf wat meer en doen we wat langer met onze machines."

Het probleem van bodemverdichting is wisselend en verschilt volgens Morssink sterk per grondsoort en per perceel. "De ene grond is gevoeliger dan de andere, maar met oppervlakkige sporen en verdichte kopakkers heeft iedereen wel te maken."

RIJPADEN

Een nieuwe techniek waar hij wel wat in ziet, is een vaste-rijpadensysteem op twaalf meter. "Het is een stap die we vrij eenvoudig kunnen maken, omdat we al veel deden op twaalf meter werkbreedte. We bemesten, maaïen, harken en oogsten dan over hetzelfde spoor. Het vraagt iets meer voorbereiding en tijd voor het instellen van de GPS-lijnen, maar we kunnen dat voor een geringe meerprijs aanbieden; ik schat dat het ons tien procent extra tijd kost."

In Nederland en Denemarken is er al wat ervaring met het systeem. Het voordeel moet vooral komen uit de ongestoorde grasgroei op de perceelsdelen waar nooit een wiel rijdt. Bij het gebruik van rijpaden wordt slechts twintig procent van het perceel bereiden, bij een gangbaar bewerkt perceel wordt ongeveer driekwart aangedrukt door een wiel. Op percelen met rijpaden zou de drogestofopbrengst hierdoor twaalf tot vijftien procent hoger uitpakken, zo blijkt uit de proefresultaten. Bovendien geeft een rijpad extra draagkracht onder minder gunstige omstandigheden. "Herman Krebbers van Delphy heeft er op onze nieuwjaarsborrel, een jaar geleden, al eens iets over verteld. De eerste reactie van klanten was dat het meer iets is voor de grote rechte stukken in de Flevopolder, maar langzamerhand

'ALS JE INVESTEERT IN BREDE BANDEN, DRUKWISSELSYSTEMEN OF ANDERE BODEMSPARENDE TECHNIEKEN MOET DAT ERGENS TERUGKOMEN IN DE TARIEVEN'

Het gebruik van rupsen en rupsdumpers blijkt een duidelijk positief te effect te hebben bij oogst onder slechte omstandigheden. Maar het blijft lastig om dat in het tarief terug te vertalen.

Bemesten met een sleepslang is inmiddels een ingeburgerde methode om de bodemdruk te verminderen.

**‘DINGEN OP HET
JUISTE MOMENT DOEN,
ONDER DE JUISTE
OMSTANDIGHEDEN,
KAN EEN ENORM
VERSCHIL MAKEN BIJ
DE BELASTING VAN DE
BODEM’**

groeit toch de interesse en we geven er ook wat meer ruchtbaarheid aan.”

MINDER HECTARES

Twee mogelijkheden die niet populair zijn, maar die wel zoden aan de dijk zetten, zijn bij maïs het gebruik van vroegere rassen en minder hectares per machine. Het eerste is een grote hobbel voor de klant, want het betekent bijna automatisch minder opbrengst per hectare, in maïs al snel vijf procent. Een lagere bezetting per machine is lastig rond te rekenen voor een loonwerker. “Toch moet je ook daar serieus over nadenken”, vindt Mors-

sink. “Dingen op het juiste moment doen, onder de juiste omstandigheden, kan een enorm verschil maken bij de belasting van de bodem. En ja, dat betekent minder hectares onder een machine, maar het is wel iets wat past in onze filosofie.”

Het zal echter de nodige overtuigingskracht vragen om een extensievere aanpak van de teelt aan de man te brengen. “Het is een lastig verhaal”, beaamt Gerben Zijlstra. “Toch past het wel in het complete verhaal, waarin boeren moeten nadenken over zaken als verdroging, vernatting en mineralenbenutting. Daarin hebben loonwerkers een belangrijke positie.”

‘TWINTIG PROCENT MINDER OPBRENGST IN MAÏS’

Wat kost bodemverdichting? De opbrengstderving door verstoorde groei varieert uiteraard van jaar tot jaar en van perceel tot perceel, maar bij beperkte verdichting is dat in snijmaïs al snel tien tot dertig procent. Dat blijkt uit een analyse van accountantskantoor Countus, dat gegevens van enkele studies op een rij zette.

Opbrengstderving: wat kost het?

Opbrengstderving	Gras	Maïs	Aardappelen
2%	€33,-	€50,-	€116,-
5%	€83,-	€124,-	€289,-
10%	€165,-	€248,-	€578,-
20%	€330,-	€495,-	€1155,-

Bron: Countus

Bij een beperkte verdichting is twintig procent opbrengstverlies in snijmaïs een voorzichtige inschatting, volgens Countus. Dit betekent een opbrengstverlies van ongeveer € 500,-: 45 ton x 20 procent is negen ton opbrengstverlies x € 55,- per ton = € 495,- per hectare

Meerkosten bodemvriendelijke maatregelen op maïsland

Bemesten (drukwissel)	€4,80
Ploegen (bovenover)	€10,17
Overlaadwagen	€92,10
	€107,07

Een loonwerker die op meerdere fronten investeert in bodemvriendelijke maatregelen is volgens berekeningen van Countus € 107,- per hectare duurder uit dan een collega die dat niet doet. Het break-even-punt om dit bedrag terug te verdienen, ligt bij 4,3 procent opbrengstderving. De investering loont goedbeschouwd dus al snel en rechtvaardigt een prijsverhoging.

Het zaaien van een vroeg maïsras vergroot de kansen op een oogst onder gunstige omstandigheden. Dit vertaalt zich in een vijf procent lagere opbrengst (€ 125,-).